

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Handleiding vergunningverleningsproces voor Projecten van gemeenschappelijk en wederzijds belang voor trans-Europese energie-infrastructuur

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Handleiding vergunningverleningsproces voor
Projecten van gemeenschappelijk en wederzijds belang
voor trans-Europese energie-infrastructuur
als bedoeld in artikel negen, eerste lid, van Verordening (EU) 2022/869

Aan deze handleiding kunnen geen rechten worden ontleend

Mei 2026

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Relevante wet- en regelgeving
  - 2.1. Omgevingswet
  - 2.2. Andere sectorale wet- en regelgeving
  - 2.3. Unierechtelijke Verordeningen en Richtlijnen
3. Bevoegd gezag, wettelijk instrumentarium en voorbereidingsprocedures (op hoofdlijnen)
  - 3.1. Bevoegde gezagen
    - 3.1.1. Nationaal bevoegd gezag
    - 3.1.2. Decentraal bevoegde gezagen
  - 3.2. Toepasselijke wettelijke instrumentarium
    - 3.2.1. Projectbesluit
    - 3.2.2. Projectprocedure
  - 3.3. Coördinatieregeling (afd. 3.5 Awb)
  - 3.4. Voorbereidingsprocedures en vergunningverleningsproces
    - 3.4.1. Uitgebreide voorbereidingsprocedure
    - 3.4.2. Reguliere voorbereidingsprocedure
    - 3.4.3. Vergunningenproces op land (onshore)
    - 3.4.4. Vergunningenproces op zee (offshore)
4. Vergunningen en andere uitvoeringsbesluiten
  - 4.1. Omgevingsplan
  - 4.2. Omgevingsvergunningen
  - 4.3. Informatie- en meldplichten
  - 4.4. Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels
  - 4.5. Adviesrecht en instemming
5. Informatie over de inhoud, structuur en gedetailleerdheid van de documenten die met aanvragen moeten worden ingediend
  - 5.1. Inhoudelijke eisen projectbesluit
  - 5.2. Omgevingsvergunningen en andere uitvoeringsbesluiten
  - 5.3. Beoordeling milieueffecten
  - 5.4. Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
6. Beoordeling effecten op het milieu (mer-procedure)
  - 6.1. Mer-beoordeling
  - 6.2. Plan- en project-mer-procedure
  - 6.3. Mer-procedure in schema (incl. projectprocedure)
  - 6.4. Inhoudelijke beoordeling milieueffecten
  - 6.5. Integrale effectenanalyse (IEA)
7. Praktische uitwerking vergunningverleningsproces PCI
  - 7.1. Procedurele stappen en documenten
  - 7.2. Termijnen
  - 7.3. Schematische overzicht van het vergunningenproces voor PCI
8. Transparantie, inspraak en rechtsbescherming (kort)
  - 8.1. Transparantie en inspraak – meldingsfase
  - 8.2. Transparantie en inspraak - aanvraagfase
  - 8.3. Transparantie en inspraak – vergunningverleningsfase
  - 8.4. Digitale informatievoorzieningen voor projecten
  - 8.5. Rechtsbeschermingsmogelijkheden
9. Verslaglegging

10. Contactgegevens

Leeswijzer

Voor het versnellen van energieprojecten die voor de Europese Unie van groot belang zijn, hebben het Europees Parlement en de Raad op 30 mei 2022 de Verordening (EU) 2022/869, betreffende de richtsnoeren voor de trans-Europese energie-infrastructuur (hierna te noemen: Verordening)¹ vastgesteld. De Verordening is op 23 juni 2022 in werking getreden en heeft Verordening EU nr. 347/2013 ingetrokken.

De Verordening bevat richtsnoeren om de ontwikkeling van grensoverschrijdende energie-infrastructuurprojecten die essentieel worden geacht voor de energiemarkt en -zekerheid binnen de Europese Unie **te versnellen. Het gaat hierbij om de zogeheten 'Projects of Common Interest' (hierna: PCI-projecten)**, welke zijn opgenomen op de Unielijst zoals bedoeld in artikel 1, lid 2, van de Verordening. In deze handleiding (hierna: Handleiding) is het vergunningenproces beschreven zoals dat in Nederland geldt voor het realiseren van PCI-projecten.

In hoofdstuk 1 wordt kort ingegaan op de Verordening: wat is het doel van de Verordening en deze Handleiding.

In hoofdstuk 2 worden de hoofdlijnen beschreven van hoe in Nederland het realiseren van PCI-projecten juridisch is geregeld.

Hoofdstuk 3 gaat in op de wet- en regelgeving die nodig is voor het realiseren van PCI-projecten. Dit betreft vooral de Omgevingswet (hierna: Ow) en de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

Hoofdstuk 4 gaat in op de vergunningen en andere besluiten die nodig kunnen zijn. Per project zal bepaald moeten worden welke besluiten het exact betreft.

Hoofdstuk 5 gaat in op de inhoud, structuur en de gedetailleerdheid van de documenten die samen met de aanvragen voor besluiten moeten worden ingediend: wat moet de projectontwikkelaar onderzoeken en indienen bij het bevoegd gezag?

Hoofdstuk 6 gaat over de beoordeling van milieueffecten binnen de procedures ter voorbereiding op de besluiten die nodig zijn voor PCI-projecten.

In hoofdstuk 7 bevat een praktische uitwerking van het nationale vergunningenproces in relatie tot de Verordening.

Hoofdstuk 8 is beschreven hoe burgers en bedrijven betrokken worden in het proces vóór en tijdens de vergunningverlening (transparantie en inspraak) en welke rechtsbeschermingsmogelijkheden er zijn.

In Hoofdstuk 9 bevat informatie over de verslaglegging over PCI-projecten door de projectontwikkelaars, het nationale bevoegd gezag en de EU.

Ten slotte staan in hoofdstuk 10 contactgegevens en websites van de betrokken overheden bij en de projectontwikkelaar(s) van PCI-projecten.

---

¹ Vindplaats: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0347&qid=1407922117826&from=NL>

1. Inleiding

Verordening (EU) 2022/869

Deze handleiding is opgesteld naar aanleiding van Verordening (EU) 2022/869, van het Europees parlement en de Raad, betreffende de richtsnoeren voor de trans-Europese energie-infrastructuur. De Verordening heeft als doel de energie-infrastructuur in de EU te moderniseren en beter af te stemmen op de klimaatdoelen van de EU, zoals de Europese Green Deal en het streven naar klimaatneutraliteit in 2050.

Projects of Common Interest (PCI) en Projects of Mutual Interest (PMI)

Op grond van de Verordening worden door de Europese Commissie via een strikt beoordelingsproces PCI aangewezen. Het gaat hierbij om grensoverschrijdende energie-infrastructuurprojecten die essentieel worden geacht voor de energiemarkt en -zekerheid binnen de Europese Unie. Een project komt op de Unielijst van PCI-projecten als het wordt aangemeld en voldoet aan de eisen zoals beschreven in artikel 4 van de Verordening. De Unielijst is te vinden via de [website](#) van de Europese Commissie.

De Verordening heeft ook betrekking op 'Projects of Mutual Interest' (PMI). Het gaat hierbij om projecten gericht op grensoverschrijdende energie infrastructuur die essentieel zijn voor de energiemarkt en -zekerheid en waarbij de Unie samenwerkt met derde landen. Zoals volgt uit de Verordening moeten PMI op dezelfde manier worden behandeld als PCI, waarbij alle bepalingen die van toepassing zijn op PCI, ook van toepassing zijn op PMI, tenzij anders bepaald². Gelet hierop en voor het gemak is er in deze handleiding geen onderscheid gemaakt tussen PCI en PMI. De rest van het document spreekt van PCI-projecten, deze informatie geldt ook voor PMI-projecten.

Handleiding van procedures voor het vergunningverleningsproces

De Verordening bevat richtsnoeren om de ontwikkeling van PCI-projecten te versnellen. Een van de doelstellingen hierbij is het zorgen voor een vereenvoudigde en versnelde vergunningenprocedure. Ingevolge artikel 9 van de Verordening zijn de lidstaten verantwoordelijk voor het opstellen en bijwerken van een nationale handleiding betreffende de procedures van PCI-projecten (hierna: Handleiding). De Handleiding omvat ten minste de volgende informatie³:

- a) een nadere aanduiding van de relevante wetgeving waarop de besluiten en adviezen inzake de verschillende types projecten van gemeenschappelijk belang worden gebaseerd, met inbegrip van milieuwetgeving;
- b) de lijst van relevante besluiten en in te winnen adviezen;
- c) de namen en contactgegevens van de bevoegde instantie, andere betrokken instanties en voornaamste betrokken partijen;
- d) de workflow, met een overzicht van alle fasen van het proces, met een indicatief tijdschema en een beknopt overzicht van het besluitvormingsproces voor de verschillende types projecten van gemeenschappelijk belang;
- e) informatie over de inhoud, structuur en gedetailleerdheid van de documenten die samen met de aanvragen voor besluiten moeten worden ingediend, inclusief een checklist;
- f) de fasen van het proces en de manieren waarop het grote publiek kan deelnemen
- g) de wijze waarop bevoegde instantie, andere betrokken instanties en projectontwikkelaar dienen aan te tonen dat rekening is gehouden met de

---

² Preambule, Verordening 2022/869 (overweging 20).

³ Artikel 9, lid 1 en Bijlage VI, onder 1, Verordening 2022/869.

standpunten die tijdens de openbare raadpleging naar voren zijn gebracht, bijvoorbeeld door te laten zien welke wijzigingen zijn doorgevoerd wat betreft de locatie van het project of het projectontwerp of door te motiveren waarom geen rekening is gehouden met deze standpunten;

- h) voor zover mogelijk, vertalingen van de inhoud ervan in alle talen van de aangrenzende lidstaten, in overleg met de respectieve aangrenzende lidstaten.

In de Handleiding wordt de voornoemde informatie beschreven volgens de toepasselijke Nederlandse wet- en regelgeving. De Handleiding is niet juridisch bindend, maar verwijst naar de relevante wettelijke bepalingen, procedures en informatie⁴.

---

⁴ Zie ook: artikel 9, lid 1, Verordening 2022/869.

2. Relevante wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste wet- en regelgeving voor de realisatie van PCI-projecten. Het gaat hierbij om het relevante wettelijk instrumentarium op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Ook wordt ingegaan op de regels die gelden voor de beoordeling van milieugevolgen van projecten middels de mer-procedures.

NB. *Opgemerkt wordt dat op complexe projecten in de fysieke leefomgeving, zoals PCI-projecten, vaak veel en uiteenlopende wet- en regelgeving van toepassing is. Hierna zijn de meest voor de hand liggende wetten, regels en instrumenten opgesomd die relevant zijn voor PCI-projecten, maar deze opsomming is dus niet uitputtend.*

2.1 Omgevingswet (Ow)

De Omgevingswet (hierna: Ow) is een wet die een integraal juridisch kader biedt voor de verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals milieu, natuur, water, ruimtelijke ordening, bodem, geluid, gezondheid en monumenten. De Ow is dan ook van groot belang voor PCI-projecten. De wet is de basis voor verdere uitwerking van regelgeving over deze onderwerpen door de nationale overheid en decentrale overheden.

De Ow is uitgewerkt in 4 algemene maatregelen van bestuur (AMvB) en een ministeriële regeling:

Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

In het Bal stelt het Rijk algemene regels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. Het Bal geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving – burgers, bedrijven en overheid.

[wetten.nl - Regeling - Besluit kwaliteit leefomgeving - BWBR0041313](https://wetten.nl/Regeling-Besluit%20kwaliteit%20leefomgeving-BWBR0041313)

Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)

In het Bkl staan regels over omgevingswaarden, instructieregels, beoordelingsregels en regels voor monitoring. Het Bkl geldt voor het Rijk en decentrale overheden.

[wetten.nl - Regeling - Besluit activiteiten leefomgeving - BWBR0041330](https://wetten.nl/Regeling-Besluit%20activiteiten%20leefomgeving-BWBR0041330)

Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)

In het Bbl staan regels over veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid van bouwwerken. Daarnaast heeft het Bbl regels over de staat en het gebruik van een bouwwerk. En over het uitvoeren van bouw- en sloopwerkzaamheden.

[wetten.nl - Regeling - Besluit bouwwerken leefomgeving - BWBR0041297](https://wetten.nl/Regeling-Besluit%20bouwwerken%20leefomgeving-BWBR0041297)

Omgevingsbesluit (Ob)

Het Ob regelt in aanvulling op de Ow onder meer welk bestuursorgaan het bevoegd gezag is om een omgevingsvergunning te verlenen en welke procedures gelden. Daarnaast regelt dit besluit wat de betrokkenheid is van andere bestuursorganen bij de besluitvorming. Het regelt ook een aantal op zichzelf staande onderwerpen, zoals de milieueffectrapportage (MER) en financiële bepalingen. Het Ob is voor alle doelgroepen relevant, dus voor zowel burgers en bedrijven, als voor overheden.

[wetten.nl - Regeling - Omgevingsbesluit - BWBR0041278](https://wetten.nl/Regeling-Omgevingsbesluit-BWBR0041278)

Omgevingsregeling (Or)

De Or bouwt voort op de Ow, het Ob, Bkl, Bal en Bbl. Het gaat vooral om technische en administratieve regels. De Or geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving – burgers, bedrijven en overheden.

wetten.nl - Regeling - Omgevingsregeling - BWBR0045528

	Alle betrokkenen		
Procedurele en materiele regels	Omgevingsregeling		
	Burgers en bedrijven		Bestuursorganen
Materiële regels	Besluit activiteiten leefomgeving	Besluit bouwwerken leefomgeving	Besluit kwaliteit leefomgeving
Procedurele regels	Omgevingsbesluit		
Procedurele en materiele regels	Omgevingswet		

Figuur: De indeling van de Omgevingswet, de AMvB's en de Omgevingsregeling naar doelgroep en type regels (bron: Nota van toelichting bij de Omgevingsregeling).

Kerninstrumenten omgevingswet

De 6 instrumenten van de Ow waarmee activiteiten in de fysieke leefomgeving worden gereguleerd zijn:

1. *Omgevingsvisie*
2. *Programma*
3. *Decentrale regels (Omgevingsplan, Omgevingsverordening, Waterschapsverordening)*
4. *Rijksregels*
5. *Projectbesluit*
6. *Omgevingsvergunningen*

Figuur: zes kerninstrumenten van de Omgevingswet (bron: Aan de slag met de omgevingswet)

Vindplaats regelgeving

De regelgeving op regionaal en lokaal niveau is te raadplegen via

<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/> en <https://wetten.overheid.nl>

2.2 Andere sectorale wet- en regelgeving

Naast de Ow en bijbehorende regelgeving, kunnen op PCI-projecten ook andere sectorale wet- en regelgeving van toepassing zijn. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn:

- *Wet windenergie op zee*
De wet regelt onder meer de manier van uitgifte van kavels en vergunningen voor windparken op de Noordzee. Ook is met de wet het zogenoemde kavelbesluit ingevoerd, dat bepaalt waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. In paragraaf 3.4.4 wordt hierop nader ingegaan.
- *Mijnbouwwet*
De Mijnbouwwet reguleert het gebruik van bestaansbronnen in de diepe ondergrond, zoals het opsporen, winnen en opslaan van delfstoffen en aardwarmte. De wet bevat vergunningplichten, zoals voor het opsporen en winnen van delfstoffen, aardwarmte, pijpleidingen gericht op de mijnbouwactiviteiten en het opsporen van CO₂ opslaggebieden.

- *Kernenergiewet*
De Kernenergiewet bevat regels tegen schadelijke gevolgen van ioniserende straling, bijvoorbeeld uit kerncentrales, splijtstoffen, radioactieve stoffen en radioactief afval. Er geldt een vergunningplicht voor de oprichting, in gebruik nemen, aanpassen, buitenbedrijf stellen en ontmantelen van de kerncentrale.
- *Energiewet*
De nieuwe Energiewet vervangt per 1 januari 2026 de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet. Hiermee worden de regels voor het transport en de levering van gas en elektriciteit bij elkaar gevoegd. Daarnaast worden in de wet bepalingen opgenomen ter uitvoering van Europese regelgeving op het gebied van elektriciteit en gas, evenals bepalingen die bijdragen aan de transitie naar schonere en hernieuwbare bronnen van energie. In artikel 6.1, lid 1, onder e, is opgenomen dat er voor projecten met een PCI status een projectbesluit genomen wordt.

De genoemde wetten zijn voorbeelden van sectorale wet- en regelgeving die -afhankelijk van het type project- relevant kunnen zijn voor PCI-projecten. Een volledig en actueel overzicht van nationale wet- en regelgeving is te vinden op de website:

<https://www.wetten.overheid.nl>.

2.3 Unierechtelijke Verordeningen en Richtlijnen

Naast nationale wet- en regelgeving zijn voor de realisatie van PCI-projecten uiteraard ook van belang de EU Verordeningen en Richtlijnen die gaan over activiteiten in de fysieke leefomgeving, zoals ten aanzien van de milieueffectenbeoordeling, natuurbescherming en herstel, mariene strategie, lucht- en waterkwaliteit, et cetera. Ook wordt gewezen op de beginselen met betrekking tot een beschikbaarheid en openbaarheid van milieu-informatie en de mogelijkheid tot inspraak in geval van projecten met een grensoverschrijdend karakter en/of grensoverschrijdende milieueffecten die gelden uit hoofde van het Verdrag van Espoo, het Verdrag van Aarhus en het desbetreffende Unierecht.

Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar <https://www.european-union.europa.eu/index> en <https://eur-lex.europa.eu>.

3. Bevoegd gezag, wettelijk instrumentarium en de voorbereidingsprocedures (op hoofdlijnen)

PCI-projecten zijn vanwege hun aard en omvang veelal aan te merken als complexe projecten met een publiek belang in de fysieke leefomgeving. De Nederlandse wet- en regelgeving bevat een instrumentarium om voor dergelijke projecten op een zorgvuldige en slagvaardige manier besluiten te kunnen voorbereiden en vast te stellen. Hierna wordt ingegaan op het hiervoor aangewezen nationale bevoegde gezag, het toepasselijke wettelijke instrumentarium en de bijbehorende voorbereidingsprocedures op hoofdlijnen.

3.1 Bevoegde gezagen

3.1.1 Nationaal bevoegd gezag

De Verordening beoogt het vergunningverleningsproces voor PCI-projecten te vergemakkelijken door voor die projecten verplicht een nationaal bevoegde instantie aan te wijzen die verantwoordelijk is voor het vergemakkelijken en coördineren van het vergunningverleningsproces. De nationaal bevoegde instantie is ook verantwoordelijk voor het bewaken van de termijn waarbinnen de besluiten moeten worden vastgesteld.

In Nederland is de staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (KGG), in overeenstemming met de minister van Volkshuisvesting van Ruimtelijke Ordening (VRO), de bevoegde nationale instantie voor de besluitvorming voor PCI-projecten. Dit vloeit voort uit:

- artikel 141a, lid 1, onder d van de Mijnbouwwet,
- artikel 6.1, lid 1, onder e van de Energiewet

in samenhang gelezen met afdeling 5.2 van de Ow.

Andere nationaal bevoegde gezagen

De staatssecretaris van KGG is bevoegd gezag voor het projectbesluit waarbij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) optreedt als coördinerend bestuursorgaan voor de vergunningverlening onder de projectprocedure. Naast het Ministerie van EZK, kunnen ook andere nationale bevoegde instanties betrokken zijn bij het vergunningverleningsproces. Hierbij valt te denken aan een rol als mede-bevoegd gezag, uitvoeringsbesluiten en advies en instemmingen. Hierna volgt een overzicht van de meest voorkomende nationale bevoegde gezagen:

- Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO)
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
- Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)
- Ministerie van Defensie
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

(Zie ook: www.rijksoverheid.nl/ministeries)

3.1.2 Decentrale bevoegde gezagen

Naast de rol van het nationale bevoegd gezag voor PCI-projecten is er een belangrijke rol weggelegd voor de decentrale overheden, te weten het college van burgemeester en wethouders (B&W) van gemeenten, gedeputeerde staten (GS) van provincies, het dagelijks bestuur (DB) van de waterschappen. De decentrale overheden zijn

verantwoordelijk voor de decentrale regelgeving en de verlening van de vergunningen en andere besluiten, adviezen en instemming en het verwerken van meldingen.

3.2 Toepasselijke wettelijke instrumentarium

Bij de voorbereiding en besluitvorming over projecten met een publiek belang in de fysieke leefomgeving worden de daarvoor bestemde of beschikbare procedures toegepast, te weten de *projectprocedure* om te komen tot een *projectbesluit* (afd. 5.2 Ow). Vaak is ook relevant de *coördinatieregeling* van afd. 3.5 Awb⁵. De procedures zijn bedoeld om voor projecten op een efficiënte wijze besluiten te kunnen vaststellen, zonder dat dit ten koste gaat van de zorgvuldigheid en volledigheid van de besluitvorming (incl. milieu-effectenbeoordeling) en van de mogelijkheden voor burgers om hierover hun mening te kunnen geven. Dit sluit dan ook aan bij de doelstellingen van de Verordening⁶. Hierna wordt ingegaan op de het projectbesluit, de projectprocedure, de coördinatieregeling en voorbereidingsprocedures voor het vergunningenproces.

3.2.1 Projectbesluit

Zoals beschreven wordt voor projecten in de fysieke leefomgeving met een publiek belang veelal gebruik gemaakt van het projectbesluit. Het projectbesluit is een toestemming voor het uitvoeren en het in werking hebben of in stand houden van dergelijke projecten. Met het instrument wordt een slagvaardige procedure geboden voor vaak complexe projecten waarbij een overheidsorgaan een verantwoordelijkheid heeft, maar ook voor private initiatieven waarbij privaat initiatief en het bereiken van publieke doelen in de fysieke leefomgeving samen vallen⁷.

Voor sommige projecten, waaronder PCI-projecten, is het gebruik van het projectbesluit wettelijk verplicht gesteld, zoals bij de aanleg van auto-, spoor- en vaarwegen van een zekere omvang en het aanleggen, verleggen of versterken van primaire waterkeringen in beheer van het Rijk⁸. Voor andere projecten in de fysieke leefomgeving *kan* het projectbesluit worden gebruikt. Hierbij valt te denken aan de versterking van regionale keringen, natuur- en gebiedsontwikkelingen en de realisatie van energie-infrastructuur op regionaal niveau.

Hierna wordt ingegaan op een aantal belangrijke kenmerken van het projectbesluit.

- *Bevoegd gezag*⁹
Het projectbesluit kan worden vastgesteld door de minister die het aangaat, in overeenstemming met de minister van VRO (nationaal niveau), door gedeputeerde staten van de provincie (provinciaal niveau) en door het dagelijks bestuur van een waterschap. Het college van B&W (gemeentelijk niveau) kan geen projectbesluit vaststellen, maar zij kan wel de projectprocedure van afd. 5.2 Ow toepassen op gemeentelijke projecten (zie paragraaf 3.2.2).
- *Inhoudelijke eisen projectbesluit*
Het projectbesluit bevat in ieder geval een beschrijving van het project, de voor de fysieke leefomgeving relevante permanente of tijdelijke maatregelen en voorzieningen om het project te realiseren en de maatregelen die zijn gericht op het ongedaan

---

⁵ Zie ook artikel 16.7 en artikel 5.45 Ow.

⁶ Cf. artikel 7, Verordening 2022/869.

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 962, nr. 3, pagina 174-175 en 184 (MvT).

⁸ Zie hiervoor: artikel 5.46 Ow, artikel 6.1 Energiewet en artikel 141a Mijnbouwwet.

⁹ Artikel 5.44 Ow.

maken, beperken of compenseren van de nadelige gevolgen van het project. Daarnaast bevat het projectbesluit een beschrijving van de uitvoeringsbesluiten die het omvat en de uitkomst van het participatieproces.

- *Integraal*

Het projectbesluit wijzigt direct het gemeentelijk omgevingsplan (zie paragraaf 4.1) met regels die nodig zijn voor het uitvoeren en inwerking hebben of in stand houden van het project¹⁰. Voor zover uitdrukkelijk bepaald *kan* het projectbesluit ook de besluiten omvatten die nodig zijn voor de uitvoering van het project (integraal). Aan de bevoegde gezagen van de geïntegreerde besluiten is adviesrecht toegekend.

Bij een integraal projectbesluit voor PCI-projecten is sprake van een 'geïntegreerde regeling' zoals bedoeld in artikel 8, derde lid, onder a van de Verordening.

- *Niet integraal*

Een integraal projectbesluit is niet verplicht. De benodigde uitvoeringsbesluiten kunnen afzonderlijk van het projectbesluit worden afgehandeld door andere bevoegde gezagen. In geval van PCI-projecten wordt toepassing gegeven aan de coördinatie-regeling om het vergunningenproces te vergemakkelijken en te stroomlijnen. Meer informatie hierover volgt in paragraaf 3.3.

Het niet integreren van uitvoeringsbesluiten in het projectbesluit voor PCI-projecten sluit aan bij de 'gecoördineerde regeling' of de 'samenwerkingsregeling' zoals bedoeld in artikel 8, derde lid, onder b en c van de Verordening.

3.2.2 Projectprocedure

Om te komen tot het projectbesluit wordt de projectprocedure (afd. 5.2 Ow) doorlopen. De procedure bestaat uit -samengevat- de volgende stappen:

---

¹⁰ Artikel 5.52, eerste lid, Ow.

➤ **Fase van de kennisgeving(en)**

- *Kennisgeving van het voornemen en voorstel voor participatie*
Het publiek, oftewel belanghebbenden, betrokkenen en andere geïnteresseerden, moeten in een vroeg stadium worden geïnformeerd over het project. Voordat de verkenningsfase start moet er daarom kennisgeving worden gedaan van het voornemen om een verkenning uit te voeren aan een mogelijk bestaande of toekomstige opgave in de fysieke leefomgeving, en waarbij al dan niet een voorkeursbeslissing (hierna: VB) wordt genomen. De kennisgeving van het voornemen kan worden gecombineerd met de kennisgeving voor participatie:
- *Kennisgeving van de mogelijkheden voor participatie*
Het publiek moet in vroeg stadium worden geïnformeerd over de mogelijkheid tot participatie. Naast het verstrekken van informatie aan het publiek, wordt de gelegenheid geboden voor het publiek om aan de hand van hun input het meest geschikte alternatief te bepalen. Bij PCI projecten wordt in elk geval één openbare raadpleging georganiseerd⁶.

➤ **Fase van de Verkenning**

- *Uitvoeren van een verkenning*
Het vergaren van kennis en inzichten over de aard van de opgave, de voor de leefomgeving relevante ontwikkelingen en mogelijke oplossingen, zo nodig met advies van in te schakelen deskundigen. In de verkenning beslist het bevoegd gezag expliciet of voorgedragen oplossingen redelijkerwijs in beschouwing moeten worden genomen. Voor vrijwel de meeste activiteiten wordt er in de verkenningsfase een mer-(beoordelings)procedure doorlopen.
- *Voorkeursbeslissing (VB) - verplicht of facultatief*
In de gevallen waarin het niet wettelijk is voorgeschreven kiest het bevoegd gezag om wel of niet een VB te nemen voordat het projectbesluit wordt vastgesteld. De VB wordt voorbereid met de uitgebreide voorbereidingsprocedure, oftewel de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV, afd. 3.4 Awb)
De VB kwalificeert als plan of programma en daarvoor kan dus de verplichting gelden tot het maken van een MER voor een plan (planMER). De VB staat niet open voor beroep.

➤ **Fase van de besluitvorming**

- *Vaststellen van (ontwerp)projectbesluit*
Nadat de verkenningsfase is afgerond kunnen het ontwerp van het projectbesluit en de ontwerpbesluiten die nodig zijn om het projectbesluit uit te kunnen voeren (hierna: uitvoeringsbesluiten) worden opgesteld, vastgesteld en bekendgemaakt.

Op het projectbesluit (en op alle mee-gecoördineerde uitvoeringsbesluiten) is de UOV van afd. 3.4 Awb van toepassing.

Projectprocedure

De Rijksoverheid kan bij projecten van nationaal belang de besluitvorming coördineren. Onder de Omgevingswet wordt de projectprocedure gevolgd. Over energieprojecten besluit de minister van Klimaat en Groene Groei samen met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

- 1 Voornemen en voorstel voor participatie**
Hierin staat het plan voor het project en hoe de omgeving kan meedenken. Iedereen kan hierop reageren of oplossingen aandragen.
  - 2 Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD)**
Dit is een onderzoeksplan waarin staat wat we onderzoeken en hoe we dit doen. Iedereen kan hierop reageren voordat deze definitief wordt. De onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie mer) geeft hiervoor advies.
  - 3 Vaststellen Notitie Reikwijdte Detailniveau (NRD)**
Dit onderzoeksplan vormt de basis voor het Milieueffectrapport (MER), waarbij we kijken naar alternatieven en milieueffecten.
  - 4 Ontwerpvoorkeursbeslissing en Integrale effectenanalyse (IEA) (inclusief plan-MER)**
De meest kansrijke optie wordt voorgesteld en de onderzoeken liggen ter inzage. Iedereen kan hierop een zienswijze indienen. De Commissie mer geeft hiervoor advies.
  - 5 Vaststellen voorkeursbeslissing**
De ministers nemen een voorkeursbeslissing. Hierin kiezen ze de route of locatie voor het project.
  - 6 Voorbereidingsbesluit**
Het voorbereidingsbesluit reserveert de locatie, zodat er geen andere projecten kunnen plaatsvinden. Dit kan maximaal 1,5 jaar.
  - 7 Ontwerpprojectbesluit en project-MER**
Hierin staat hoe het project eruit gaat zien. Iedereen kan reageren voordat het definitief wordt. De Commissie mer geeft hiervoor advies over het MER.
  - 8 Vaststellen projectbesluit**
Het besluit over hoe het project eruit gaat zien is vastgesteld. Bij de Raad van State kan beroep worden ingediend tegen het definitieve projectbesluit en vergunningen.
- Het is mogelijk om te reageren. Dit kan mondeling (per telefoon of bij inloopbijeenkomsten), schriftelijk of digitaal.

Bron: <https://www.overkernenergie.nl/plannen-rond-kernenergie/nieuwe-kerncentrales/projectprocedure>

3.3 Coördinatieregeling (afd. 3.5 Awb)

Bij het projectbesluit kan het wenselijk, of wettelijk verplicht zijn om besluiten ter uitvoering van het projectbesluit te coördineren volgens de coördinatieregeling van afdeling 16.2 Ow en afdeling 3.5 Awb. Voor projectbesluiten voor PCI-projecten is toepassing van de coördinatieregeling wettelijk voorgeschreven¹¹. EZK treedt hierbij op als coördinerend bestuursorgaan.

Coördinatieregeling (afd. 3.5 Awb)

Afdeling 3.5 Awb gaat over coördinatie van de behandeling van samenhangende besluiten. Het regelt in beginsel één uniforme procedure voor de voorbereiding, totstandkoming en rechtsbescherming van besluiten en waarbij één bestuursorgaan optreedt als coördinerend bevoegd gezag. Het coördinerend bestuursorgaan bevordert hierbij het soepele verloop van het proces en waakt over de termijnen. Als *ultimum remedium* kan het coördinerend bestuursorgaan in de plaats van het bevoegde gezag voorzien in het nemen van besluiten (indeplaatsstelling)¹². Coördinatie zorgt dan ook voor vergemakkelijking van het vergunningproces, door procedures te stroomlijnen, te coördineren en door inspraak en gerechtelijke procedures gelijktijdig te laten verlopen. Dit sluit aan bij de doelstellingen hierover in de Verordening.

Flexibiliteit: coördinatieregeling niet, niet verder of later toepassen

De coördinatieregeling bevat de nodige flexibiliteit voor het bevoegd gezag. Als redelijkerwijs niet valt te verwachten dat de toepassing van coördinatie op een of meerdere besluiten de voortgang en besluitvorming in betekende mate zal versnellen of dat hieraan anderszins aanmerkelijke voordelen zijn verbonden, dan kan het coördinerend bestuursorgaan besluiten om de coördinatieregeling ten aanzien van besluiten niet, niet verder of later toe te passen.¹³ Echter geldt onder de TEN-E Verordening dat er geen mogelijkheid is om besluiten buiten coördinatie te plaatsen en zal dit artikel dus niet van toepassing zijn op de PCI-projecten.

3.4 Voorbereidingsprocedures en vergunningverleningproces

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) kent 2 voorbereidingsprocedures: de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV) en de reguliere voorbereidingsprocedure¹⁴. Voor de benodigde besluiten in het kader van PCI-projecten kunnen beide voorbereidingsprocedures aan de orde zijn. Hierna wordt ingegaan op deze voorbereidingsprocedures:

3.4.1 de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV)

Voor de projectbesluiten voor PCI-projecten is in beginsel de UOV van afd. 3.4 Awb relevant. Dit betekent dat wanneer het projectbesluit binnen coördinatie geplaatst wordt, automatisch de uitvoeringsbesluiten ook de UOV volgen. Anders geldt dat wanneer op één van de uitvoeringsbesluiten de UOV van toepassing is, deze van toepassing is op alle uitvoeringsbesluiten.

Binnen de UOV stelt het bevoegd gezag eerst een ontwerpbesluit vast waarop een ieder zienswijzen naar voren kan brengen. Na de beantwoording van de zienswijze en eventuele

---

¹¹ Zie Artikel 6.1, lid 1, onder e, Energiewet, artikel 6.1, lid 2, Energiewet, artikel 141a, lid 1, onder d, Mijnbouwwet en artikel 16.7 Ow.

¹² Artikel 5.45a Ow.

¹³ Artikel 3:21, derde lid, Awb.

¹⁴ Titel 4.1 Awb.

aanpassingen (van niet wezenlijke aard) van het besluit, stelt het bevoegd gezag het definitief besluit vast. Daarna start de periode van 6 weken waarbinnen belanghebbenden en diegenen die een zienswijze hebben ingediend beroep kunnen aantekenen tegen het besluit. In geval van het projectbesluit en de mee-gecoördineerde uitvoeringsbesluiten geldt dat er beroep in eerste en enige aanleg mogelijk is bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS)¹⁵.

Voor de beslistermijnen behorende bij de UOV wordt verwezen naar artikel 3.18 Awb.

3.4.2 Reguliere voorbereidingsprocedure

De reguliere procedure van titel 4.1 Awb is het uitgangspunt in de Ow. De beslistermijn voor deze procedure is normaliter maximaal 8 weken. Daarna is er nog bezwaar en (hoger) beroep mogelijk. Op bepaalde besluiten, zoals besluiten ter uitvoering van het projectbesluit, staat rechtstreeks beroep open bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State¹⁶.

De reguliere procedure kan relevant zijn voor PCI-projecten. Dit geldt alleen wanneer de uitvoeringsbesluiten allemaal de reguliere voorbereidingsprocedure volgen én het projectbesluit niet wordt mee gecoördineerd met de uitvoeringsbesluiten. In dat geval volgens alle uitvoeringsbesluiten de reguliere procedure.

3.4.3 Vergunningverleningproces

Voor het vergunningverleningproces voor PCI-projecten gelden de procedures behorende bij het projectbesluit en de Verordening 2022/869 zoals beschreven in deze Handleiding.

---

¹⁵ Zie: artikel 8:6 Awb en artikel 2 van Bijlage 2 behorende bij de Awb.

¹⁶ Zie hiervoor de Bevoegdhedenregeling bestuursrechtspraak in Bijlage 2 bij de Awb.

4. Vergunningen en andere besluiten

Om PCI-projecten mogelijk te kunnen maken zijn naast het projectbesluit (moederbesluit) ook vergunningen en andere besluiten ter uitvoering en instandhouding van het projectbesluit nodig. Hierna wordt ingegaan op vergunningen en andere besluiten.

4.1 Omgevingsplan

Iedere gemeente heeft één omgevingsplan voor hun grondgebied. Het omgevingsplan bevat regels over activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving (artikel 4.1, lid 1, Ow). Het omgevingsplan bevat voor het gehele grondgebied van de gemeente in ieder geval de regels die nodig zijn voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (artikel 4.2, lid 1, Ow). Daarnaast kunnen in het omgevingsplan regels zijn opgenomen over de regulering van activiteiten in de gemeente. Hierbij valt te denken aan vergunningplicht, maatwerkregels en regels over advies en instemming.

De omgevingsplannen, en andere juridisch-planologische regels, zijn te raadplegen via: <https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/zoeken/locatie>.

4.2 Omgevingsvergunning

Voor uitvoeren van activiteiten in de fysieke leefomgeving zijn in de meeste gevallen omgevingsvergunningen nodig. In dit verband wordt verwezen naar artikel 5.1 Ow, waarin een opsomming is opgenomen van activiteiten in de fysieke leefomgeving waarvoor een omgevingsvergunning nodig is. Activiteiten die vaak aan de orde zijn bij de realisatie van PCI-projecten zijn bijvoorbeeld:

- een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA), bedoeld om te kunnen afwijken van de regels in het omgevingsplan;
- een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit (OPA), bedoeld voor activiteiten die op grond van het omgevingsplan vergunningplicht zijn. Hierbij valt te denken aan het uitvoeren van graafwerkzaamheden, kappen en bouwen
- een ontgrondingsactiviteit
- een Natura 2000-activiteit
- een flora- en fauna activiteit
- een bouwactiviteit (ruimtelijke en/of technisch)
- een milieubelastende activiteit (mba)
- een wateractiviteit
- een beperkingengebiedenactiviteit.

4.3 Informatie- en meldplichten

De Ow en bijbehorende regelgeving bevatten naast vergunningplichten ook informatie- en meldplichten, bijvoorbeeld voor:

- het verstrekken gegevens en bescheiden over de aanduiding van de activiteit, locatie en begrenzing, de uitvoeringsdata, naam van de uitvoerder, etc. (H3 Bal);
- het verstrekken gegevens, bescheiden en informatieplichten bij milieubelastende activiteiten (mba), zoals bij bodemonderzoeken, veiligheidsrapportages, grondwateranalyses, het buiten gebruik stellen van een windturbine en de emissie van Zeer Zorgwekkende Stoffen, etc. (H2, 4 en 5 Bal).

4.4 Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels

Maatwerkvoorschriften

Met een maatwerkvoorschrift kan het bevoegd gezag in individuele gevallen afwijken van algemene regels voor activiteiten. Een maatwerkvoorschrift is mogelijk als dit door Rijk, provincie, gemeente of waterschap bij die algemene regels is aangegeven. Voorbeelden van maatwerkvoorschriften die relevant kunnen zijn op PCI-projecten zijn:

- maatwerk voor activiteiten binnen beperkingengebieden behorend bij spoorwegen, wegen, waterstaatswerken, luchthavens, de Noordzee, rijksmonumenten, werelderfgoed (H 6 e.v. Bal);
- maatwerk voor lozingsactiviteiten, mijnbouwactiviteiten, milieubelastende activiteiten, activiteiten die houtopstanden betreffen, natuur en flora- en fauna activiteiten; ontgrondingen en onttrekkingen; etc. (H. 2 – 7, 11 en 17 Bal);
- maatwerk voor bouwen, gebruiken en slopen van bouwwerken (H. 3-7 Bal).

Maatwerkregels

Een maatwerkregel is een lokale uitwerking van een algemene regel van het Rijk of de provincie. Decentrale bestuursorganen kunnen alleen maatwerkregels stellen als ze daarvoor de bevoegdheid krijgen van een hoger bestuursorgaan.

4.5 Adviesrecht en instemming

De Ow schrijft voor dat het bevoegd gezag in bepaalde situaties advies moet vragen aan een ander bestuursorgaan of instantie voordat het een vergunning of een maatwerkvoorschrift verleent. Soms is er ook instemming van dat adviesorgaan nodig voor het nemen van een besluit. Een instantie heeft alleen een advies- of instemmingsbevoegdheid als het zelf geen bevoegd gezag is voor de activiteit waar het om gaat. Een bestuursorgaan heeft meestal een advies- of instemmingsbevoegdheid in gevallen waarin het normaliter bevoegd gezag zou zijn, maar het door een voorrangsbepaling geen bevoegd gezag is. Ook hebben bestuursorganen met specialistische kennis vaak recht op advies en instemming. Bij de volgende activiteiten zijn er situaties aangewezen waarin advies en instemming verplicht zijn:

- activiteit uit de Omgevingsverordening
- omgevingsplanactiviteit
- rijksmonumentenactiviteit
- ontgrondingsactiviteit
- Flora- en fauna activiteit
- bouwactiviteit
- milieubelastende activiteit (mba)
- wateractiviteit
- beperkingengebiedenactiviteit

5. Informatie over de inhoud, structuur en gedetailleerdheid van de documenten die met aanvragen moeten worden ingediend

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de informatie over de omvang, structuur en gedetailleerdheid van de documenten die samen met de aanvragen voor besluiten moeten worden ingediend, inclusief een checklist. Dit vloeit voort uit de verplichting zoals geformuleerd in bijlage VI onder e, bij de Verordening.

5.1 Inhoudelijke eisen projectbesluit

Zoals al beschreven in paragraaf 2.2 gelden er inhoudelijke eisen voor het projectbesluit. Het projectbesluit bevat in ieder geval een beschrijving van het project, de voor de fysieke leefomgeving relevante permanente of tijdelijke maatregelen en voorzieningen om het project te realiseren en de maatregelen die zijn gericht op het ongedaan maken, beperken of compenseren van de nadelige gevolgen van het project. Daarnaast bevat het projectbesluit een beschrijving van de uitvoeringsbesluiten die het omvat en de uitkomst van het participatieproces. De projectontwikkelaar moet deze informatie dan ook aanleveren aan het bevoegd gezag.

Van belang zijn verder de regels die specifiek gelden voor de projectprocedure en het projectbesluit, zoals beschreven in H5 Omgevingsbesluit, H10 Omgevingsregeling en H9 Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Aanvullend wordt gewezen de instructieregels die gelden voor het projectbesluit dat het omgevingsplan wijzigt, zoals opgenomen in H9 Bkl. Artikel 9.1 Bkl bepaalt immers dat een groot deel van de instructieregels van afdeling 5.1 Bkl van toepassing is op een projectbesluit. Ook bevat H9 instructieregels over werelderfgoed, het natuurnetwerk Nederland en instructieregels die gelden bij het afwijken van regels van een Waterschapsverordening of omgevingsverordening. Ook hiermee moet door projectontwikkelaar en het bevoegd gezag dan ook rekening worden gehouden bij de voorbereiding en besluitvorming over het projectbesluit.

Hetzelfde geldt voor de in een projectbesluit geïntegreerde uitvoeringsbesluiten (facultatief). Ook hiervoor dan geldt dat de eisen, beoordelingscriteria en instructieregels behorende bij die activiteiten van toepassing zijn op het projectbesluit. De regels behorende bij de verschillende activiteiten kunnen volgen uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal), Bkl, Omgevingsbesluit en de Omgevingsregeling en in regionale en lokale regelgeving (zie ook hieronder).

5.2 Omgevingsvergunningen en andere besluiten

Specifieke regelgeving over het aanvragen van omgevingsvergunningen, inhoudelijke beoordelingscriteria, in te winnen adviezen, (vergunning)voorschriften, informatie- en meldplichten, samenhang tussen besluiten (coördinatie) en toezicht en handhaving zijn vastgelegd in de Ow, het Omgevingsbesluit (Ob), het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Voorts wordt gewezen op de Omgevingsregeling, waarin technische en administratieve regels zijn opgenomen. Het gaat dan onder meer om regels over de gegevens en bescheiden, zoals onderzoeksrapportages en onderbouwingen bij de beoogde activiteiten, die ingediend moeten worden bij vergunningaanvragen, geldende meet- en rekenregels bij de beoordeling van activiteiten, financiële bepalingen en de ontsluiting van informatie voor het publiek.

Voor veel vergunningen en andere besluiten die aangevraagd moeten worden om PCI-projecten is ook de decentrale regelgeving van belang. Hierbij valt te denken aan regels over het reguleren van activiteiten in de fysieke leefomgeving door gemeenten in het omgevingsplan, de provincie in de omgevingsverordening en het waterschap in de Waterschapsverordening. Hieruit kunnen dan ook kaders, voorwaarden en verplichtingen voortvloeien die specifiek gelden voor de locatie waar een activiteit zal worden verricht.

5.3 Beoordeling mogelijke milieugevolgen

Bij de voorbereiding, totstandkoming en besluitvorming over besluiten die nodig zijn ter realisatie van PCI-projecten, zoals het projectbesluit en de uitvoeringsbesluiten, speelt -vanzelfsprekend- **het onderwerp 'milieu' een belangrijke rol. Hierbij wordt** allereerst verwezen naar de vergunningplichten en beoordelingsregels behorende bij de milieubelastende activiteiten (mba) zoals opgenomen in het Bal. Daarnaast moet uiteraard ook rekening worden gehouden met de milieueffectenbeoordeling en milieueffectrapportage (MER). Projectontwikkelaars moeten bij de voorbereiding van PCI-projecten rekening houden met de hiervoor geldende procedures en inhoudelijke vereisten. In het volgende hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op de beoordeling van milieueffecten en de mer-procedures.

5.4 Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

DSO

Om te kunnen werken volgens de Ow wordt in Nederland gebruik gemaakt van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De systemen van de overheden zijn dan ook aangesloten op het DSO, waarmee het mogelijk is om documenten en gegevens uit te wisselen met het Omgevingsloket.

Omgevingsloket

Een van de onderdelen van de landelijke voorziening van het DSO is het Omgevingsloket. Dit is een digitaal loket waar initiatiefnemers en betrokkenen snel kunnen zien welke regels er gelden voor de fysieke leefomgeving. Het is de centrale plek waar alle digitale informatie daarover samenkomt. Via het Omgevingsloket kunnen overheden en initiatiefnemer het volgende doen:

- vergunningen aanvragen, meldingen doen en informatie geven.
- zien welke regels gelden op een locatie. De omgevingsdocumenten die in het DSO zitten zijn daar de basis voor. Dat zijn bijvoorbeeld omgevingsvisies, -verordeningen en -plannen, projectbesluiten en programma's.
- in de toekomst: informatie vinden over de kwaliteit van de leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan informatie over water- of luchtkwaliteit en geluidbelasting.

Andere onderdelen van de landelijke voorziening

Naast het Omgevingsloket bestaat de landelijke voorziening van het DSO uit een aantal andere onderdelen. Deze onderdelen zorgen ervoor dat uw informatie op de juiste plek in het Omgevingsloket te vinden is:

- Landelijke voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen (LVBB)
Dit is de centrale landelijke voorziening voor alle overheidspublicaties.

- Registratie toepasbare regels (RTR)
Dit is de centrale voorziening voor toepasbare regels in het Omgevingsloket.
- Ozon
Ozon zorgt ervoor dat informatie uit omgevingsdocumenten doorzoekbaar is in het Omgevingsloket.
- Samenwerkfunctionaliteit (SWF)
Als overheid kunt u de Samenwerkfunctionaliteit gebruiken als u samenwerkt voor de Omgevingswet.
- Stelselcatalogus Omgevingswet
Dit is een online naslagwerk waarin u begrippen, definities, waardelijsten en informatieproducten over de Omgevingswet kunt vinden.
- Algemene set indieningsvereisten in het Omgevingsloket
Dit zijn algemene vragen die initiatiefnemers moeten beantwoorden als ze een aanvraag of melding indienen in het Omgevingsloket. Hiermee geven ze informatie over hun project of hun contactgegevens. Of over participatie bij een vergunningaanvraag.

*Voor meer informatie over het DSO, het Omgevingsloket en andere onderdelen van de landelijke voorziening wordt verwezen naar het IPLO:
<https://iplo.nl/digitaal-stelsel>.*

6. Beoordeling effecten op het milieu (mer-procedure)

Voor het realiseren van een PCI project zullen -onder andere- de milieueffecten in kaart moeten worden gebracht. Zoals volgt uit de Richtlijn 2011/92/EU (Mer-richtlijn) en Richtlijn 2001/42/EG (Smb-richtlijn), in Nederland geïmplementeerd in de Ow en het Omgevingsbesluit, moet hiervoor in de meeste gevallen een milieueffecten-beoordeling en/of milieueffectenrapport (MER) worden opgesteld. Binnen de mer-procedure worden de (mogelijke) milieueffecten van een PCI-project onderzocht en beschreven. Zo mogelijk worden er hierbij redelijke alternatieven in beschouwing genomen. Hiermee krijgt het thema milieu een volwaardige plaats binnen het besluitvormingsproces.

Opgemerkt wordt dat de wetgeving meerdere procedures kent als het gaat om mer, te weten de plan-mer-beoordeling, project-mer-beoordeling, de plan-mer en project-mer. Aan de hand van de geldende juridische kaders moet per projecten worden vastgesteld welke procedure(s) gevolgd moet(en) worden. Hiervoor wordt verwezen naar afdeling 16.4 Ow, hoofdstuk 11 en Bijlage V van het Omgevingsbesluit.

*Zie voor meer informatie hierover ook de websites van de Commissie mer en het IPLO:
<https://commissiemer.nl>
<https://iplo.nl/regelgeving/milieueffectenrapportage/>*

Hierna wordt kort ingegaan op de mer-(beoordelings)procedures.

6.1 Mer-beoordeling

Project-mer-beoordeling

In een project-mer-beoordeling (artikel 16.43 Ow) toetst het bevoegd gezag of er bij het project aanzienlijke milieueffecten kunnen optreden. Als aanzienlijke milieueffecten niet zijn uitgesloten dan moet een MER worden opgesteld. Zijn aanzienlijke milieueffecten uitgesloten, dan is geen MER nodig.

Plan-mer-beoordeling

In een plan-mer-beoordeling (artikel 16.36, lid 3, Ow) beoordeelt het bevoegd gezag of er bij het plan of programma aanzienlijke milieueffecten kunnen optreden. Ook hiervoor geldt dat indien deze niet zijn uitgesloten er een mer volgt, te weten de plan-mer. Zijn milieueffecten uitgesloten dan is dit niet aan de orde.

Procedurele stappen mer-beoordeling

- De projectontwikkelaar (of een overheid) doet een schriftelijke mededeling aan het bevoegd gezag dat hij een mer-beoordelingsplichtige activiteit wil uitvoeren. Dit mag tegelijkertijd met de aanvraag om de vergunning, maar kan ook eerder.
- Het bevoegd gezag beoordeelt binnen zes weken of een milieueffectrapport nodig is en maakt dit kenbaar in een mer-beoordelingsbesluit. Het bevoegd gezag houdt de beslissing op de aanvraag zolang aan.
- De projectontwikkelaar kan in bezwaar en beroep gaan tegen een mer-beoordelingsbesluit als hij een milieueffectrapport (MER) moet maken en hij dat onterecht vindt. Derden kunnen dat niet. Zij kunnen wel opkomen tegen het besluit waar de mer-beoordeling aan gekoppeld is (het moederbesluit).
- Als een MER nodig is, wijst het bevoegd gezag de aanvraag om de vergunning af. De projectontwikkelaar moet het MER voegen bij een nieuwe aanvraag.

Inhoudelijke eisen mer-beoordeling

Het bevoegd gezag beoordeelt de informatie uit de mededeling van de projectontwikkelaar en houdt bij de mer-beoordeling rekening met de criteria uit Bijlage III van de EU mer-richtlijn.

Motivering uitkomst en waarborgen kenmerken en maatregelen

Het bevoegd gezag motiveert de beslissing over de mer-beoordeling in het besluit, waarbij wordt ingegaan op de bovengenoemde criteria. Heeft het bevoegd gezag besloten dat het project geen aanzienlijke milieueffecten heeft, en de projectontwikkelaar heeft kenmerken of maatregelen opgenomen in haar mededeling? Dan geeft het bevoegd gezag aan¹⁷:

- de kenmerken en maatregelen van het project die zijn beschreven;
- het tijdstip waarop die maatregelen uitgevoerd moeten zijn.

Ter waarborging wordt de uitvoering van de maatregelen opgenomen als voorschrift bij het moederbesluit.

6.2 Plan- en project-mer-procedure

Plan-mer

Een plan-milieueffectrapport is een milieueffectrapport (MER) bij een vast te stellen plan of programma. Er gelden 2 eisen voor de plan-mer-plicht:

- het moet gaan om een wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plan of programma (artikel 16.36, lid 1, Ow). In de Ow staat dat een omgevingsvisie, (vrijwillig) programma, omgevingsplan en een voorkeursbeslissing aan die vereisten voldoen. Voor andere instrumenten moet dit van geval tot geval worden bepaald;
- ten tweede moet het plan of programma een kader vormen voor besluiten voor mer-(beoordelings)plichtige projecten. Of dat er ook een passende beoordeling voor het plan of programma nodig is in het kader van natuurbescherming.

Een plan of programma is kaderstellend als het criteria of modaliteiten bevat voor de goedkeuring of uitvoering van projecten door het bevoegd gezag, dat uiteindelijk toestemming moet geven voor een project. Bijvoorbeeld criteria voor de locatie, de omvang of de wijze van uitvoering. Een 'kader' moet concreet genoeg zijn en is in zekere mate bindend voor een later besluit. Dit later te nemen besluit moet mer-plichtig of mer-beoordelingsplichtig zijn. In de Ow ziet de kaderstelling op de projecten die in bijlage V van het Omgevingsbesluit zijn opgenomen. Ook als een plan of programma kaderstellend is voor projecten die niet in bijlage V staan kan een plan-mer gemaakt worden (artikel 16.36, lid 4, Ow). Het bevoegd gezag beoordeelt of sprake is van aanzienlijke milieueffecten. De inhoud van een plan of programma bepaalt dus deels of er een mer-plicht is. Een omgevingsvisie, een omgevingsplan, een programma en een voorkeursbeslissing zullen vaak aan deze eis voldoen.

Project-mer

---

¹⁷ Artikel 11.11, derde lid, Omgevingsbesluit.

Een project-mer is een procedure om te komen tot een milieueffectrapport (MER) dat door de projectontwikkelaar wordt opgesteld in de verkenningsfase van een project. Anders dan bij het plan-mer waarbij het gaat om de milieueffecten op hoofdlijnen (globaler), gaat het project-mer over het onderzoeken en beschrijven van de milieueffecten op het projectniveau (concreter). Of een besluit over een project project-mer-plichtig is, volgt uit bijlage V bij het Omgevingsbesluit. Daar staat in de eerste kolom de omschrijving van projecten. In kolom vier staan, in samenhang met artikel 11.6, lid 3 Omgevingsbesluit, de besluiten waarvoor de mer-plichten gelden. Dit zijn besluiten zoals:

- een omgevingsvergunning
- een projectbesluit
- het omgevingsplan (soms)

Procedurele stappen mer

Hieronder wordt uitgelegd hoe de mer-procedure meestal verloopt.

1. *Kennisgeving voornemen (niet altijd verplicht)*
Een kennisgeving van het voornemen is alleen verplicht bij een projectbesluit of omgevingsplan. De kennisgeving is geen stap in de mer-procedure, maar onderdeel van de procedure van het besluit. Verplicht is om te beschrijven hoe wordt omgegaan met participatie. Het is logisch om in de kennisgeving en bij de invulling van de participatie de relatie met mer op te nemen.
2. *Projectontwikkelaar vraagt aan bevoegd gezag advies over reikwijdte en detailniveau (vrijwillig)*
De projectontwikkelaar kan advies vragen aan het bevoegd gezag over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport. Het is dan handig om een (concept)notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) op te stellen. Daarin kan het project worden beschreven en welke alternatieven en milieueffecten relevant zijn.
3. *Adviezen*
Als de projectontwikkelaar om advies vraagt, moet het bevoegd gezag dat geven en daarbij adviseurs en bestuursorganen betrekken. Het bevoegd gezag kan (vrijwillig) een advies vragen aan de onafhankelijke Commissie mer over de reikwijdte en het detailniveau. Wanneer de Commissie adviseert, stelt zij een werkgroep samen en brengt zij schriftelijk een openbaar advies uit.
4. *Milieueffectrapport*
De projectontwikkelaar stelt een milieueffectrapport op. Als het bevoegd gezag een advies over het reikwijdte en detailniveau heeft gegeven, moet het milieueffectrapport ook worden gebaseerd op dat advies.
5. *Aanvraag besluit*
Het milieueffectrapport is een bijlage bij de aanvraag om een besluit, zoals een vergunning of een projectbesluit. Als het milieueffectrapport niet bij de aanvraag zit, wordt deze buiten behandeling gelaten. De aanvrager krijgt dan de gelegenheid om binnen een bepaalde termijn de aanvraag aan te vullen.

6. *Terinzagelegging*
Het bevoegd gezag legt het ontwerpbesluit en het MER samen ter inzage.
7. *Inspraak en eventueel advies*
Iedereen kan zienswijzen indienen op het milieueffectrapport en de aanvraag/het ontwerpbesluit. De Commissie mer kan op verzoek het milieueffectrapport toetsen en een toetsingsadvies uitbrengen. Dit kan ook als de Commissie niet heeft geadviseerd in de fase van reikwijdte en detailniveau.
8. *Definitief besluit*
Het bevoegd gezag neemt een besluit. Het geeft daarbij aan hoe rekening is gehouden met het milieueffectrapport en eventueel het advies van de Commissie mer. Verder beschrijft het bevoegd gezag de aanzienlijke milieueffecten en de maatregelen om deze te vermijden. Daarnaast worden eventuele monitoringsmaatregelen en -procedures vastgesteld.
9. *Bekendmaking besluit*
Het besluit wordt bekendgemaakt. De bekendmaking vindt plaats conform de procedure van het besluit. Ook wordt het besluit meegedeeld aan degenen die zienswijzen hebben ingediend. De betrokken adviseurs wordt in ieder geval mededeling gedaan van het besluit, als van hun advies wordt afgeweken.
10. *Monitoring*
Het bevoegd gezag geeft in het besluit aan of en voor welke milieueffecten monitoring nodig is, en hoe de monitoring eruit moet zien. De monitoring wordt uitgevoerd door de projectontwikkelaar. De resultaten van de monitoring worden doorgegeven aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag neemt zo nodig aanvullende maatregelen om negatieve gevolgen voor het milieu te beperken.

[bron: www.commissiemer.nl]

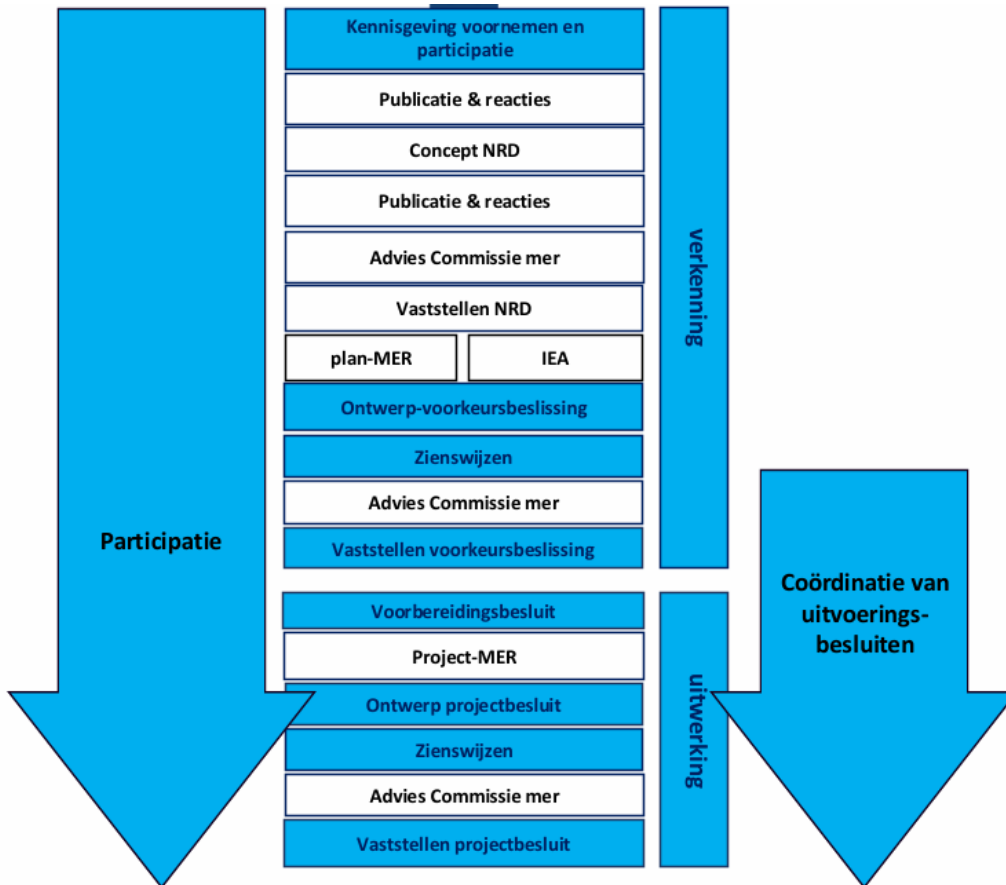
Grensoverschrijdende milieueffecten

Mer-plichtige plannen, programma's en projecten kunnen aanzienlijke milieueffecten hebben in een ander land. Als dit het geval is, dan moet het bevoegd gezag in Nederland dat land hierover informeren. Omgekeerd kan een bestuursorgaan in Nederland ook geïnformeerd worden door een ander land over mogelijk aanzienlijke milieueffecten in Nederland. Deze verplichting en andere verplichtingen die gelden bij grensoverschrijdende milieueffecten, volgen uit het Verdrag van Espoo en het Strategic Environmental Assessment (SEA) protocol (voor plan-mer).

Nederland heeft in de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit instructies opgenomen die gelden voor de mer-procedures voor plannen of projecten waarvoor de besluitvorming in Nederland plaatsvindt, maar die een mogelijk effect hebben over de grens. Hoe dat werk is beschreven op IPLO: [Milieueffecten in een ander land](#) | [Informatiepunt Leefomgeving](#).

Ook wordt verwezen naar het stappenschema: [Stappenschema: effecten van een project in het buitenland](#) | [Informatiepunt Leefomgeving](#)

6.3 Mer-procedure in schema (incl. projectprocedure)

6.4 Inhoudelijke beoordeling milieueffecten

Hierna wordt nader ingegaan op de mer-procedure en de inhoudelijke eisen van het mer-onderzoek en de MER.

Mer-onderzoek

In het MER worden de effecten van de voorgenomen activiteiten en alternatieven op het milieu beschreven. De alternatieven en varianten kunnen verschillende effecten teweeg brengen in de aanlegfase, gebruiksfase en/of sloopfase. De effecten van PCI-projecten op **de verschillende milieuthema's zullen in het algemeen in de mer worden onderzocht.**

Hierbij geldt uiteraard dat de omvang van het studiegebied verschilt per thema dat wordt onderzocht. De omvang van het studiegebied wordt bepaald door de maximale reikwijdte van de te verwachten effecten voor een bepaald thema. Voor de opstelling van het MER **zullen de te onderzoeken thema's veelal in deelonderzoeken worden uitgevoerd. Hierna volgt een overzicht van thema's die onderzocht worden** binnen de mer-procedure¹⁸:

Externe veiligheid

Voor externe veiligheid zal –ter zake van bijvoorbeeld buisleidingen- in de mer getoetst worden aan de regels die gelden voor externe veiligheid bij buisleidingen. Deze regelgeving voorziet in een toetsing aan het plaatsgebonden risico en groepsrisico. Voor deze toetsing wordt een kwantitatieve risicotoetsing opgesteld.

Geohydrologie, bodem (verontreiniging) en water

Er kan in een specifiek project sprake zijn van bemaling met gevolgen voor het grondwatersysteem en eventuele zetting van de bodem. Daarnaast kunnen er, onder meer, gevolgen zijn voor het (grond)watersysteem en kan sprake zijn van aantasting van (grond)water- en milieubeschermingsgebieden.

Landschap, geomorfologie en cultuurhistorie

Vanuit het aspect landschap wordt onderzocht welke verschillende typen gebied het tracé van de aan te leggen infrastructuur doorsnijdt. Met betrekking tot de geomorfologische aspecten wordt bijvoorbeeld onderzocht welke geologische, geomorfologische en bodemkundig waardevolle gebieden en aardkundige monumenten (het tracé van) de aan te leggen infrastructuur doorsnijdt. Op het terrein van cultuurhistorie worden de cultuurhistorische structuren en elementen in kaart gebracht. De aanleg van infrastructuur kan tijdelijke alsmede blijvende effecten voor de aspecten landschap en cultuurhistorie tot gevolg hebben.

Landschap

De aanleg van de infrastructuur kan de visueel ruimtelijke structuur tijdelijk en/of permanent aantasten. In het MER wordt aan de hand van de huidige visueel ruimtelijke kwaliteiten van de verschillende landschapstypen en de kwetsbaarheid voor de ingreep bepaald of deze visueel ruimtelijke hoofdstructuur wordt aangetast door de aanleg van de nieuwe infrastructuur.

Geomorfologie

De realisatie van de infrastructuur kan effect hebben op de in de bodem aanwezige aardkundige waarden, waaronder stroomruggen, oude rivierlopen etc. In het MER wordt een overzicht gegeven van de aanwezige aardkundig waardevolle gebieden, waaronder GEA-objecten (geologisch en aardkundig waardevolle objecten) evenals de karakteristieke landschapsvormen (op basis van een geomorfologische kaart).

---

¹⁸ Artikel 11.16, lid 1, onder d, Omgevingsbesluit bevat een overzicht van de milieuthema's die in het kader van het project-MER beschreven worden.

Cultuurhistorie

In het MER wordt onder meer ingegaan op eventuele permanente effecten van de aanleg van de nieuwe infrastructuur op cultuurhistorisch waardevolle gebieden, structuren, patronen en elementen. Voor zover sprake is van aantasting, zal deze worden benoemd in hectare aangetast cultuurhistorisch waardevol gebied en in een kwantitatieve en kwalitatieve aantasting van patronen en elementen.

Natuur

Met name bij grotere en/of intensievere projecten bestaat er kans op verstoring van de natuur. Gelet hierop moet onderzocht worden of er en zo ja, welke mogelijke nadelige effecten er kunnen optreden op beschermde natuurgebieden, flora en fauna en houtopstanden. Daarnaast moet rekening worden gehouden met mogelijke effecten op andere beschermde gebieden, zoals het Natuur Netwerk Nederland (NNN), robuuste verbindingen en ecologische verbindingzones.

In het MER zullen natuurgebieden worden geïnventariseerd. Ook wordt (veld)onderzoek gedaan naar het voorkomen van beschermde plant- en diersoorten op en in de directe nabijheid van de voorgenomen projecten.

Met de beschrijving van deze effecten worden de belangrijkste gevolgen in relatie tot de natuurregels inzichtelijk gemaakt. De gevolgen van (tijdelijke) verstoring van leefgebieden van belangrijke beschermde soorten worden afgezet tegen juridische of beleidsmatige beschermingskaders. Voor de NNN-gebieden geldt dat beoordeeld zal worden of de kwaliteit en/of het functioneren van de NNN-gebieden wordt aangetast. Bekeken zal worden hoe een eventuele aantasting zo veel mogelijk voorkomen kan worden, dan wel of er sprake is van een compensatieverplichting.

Archeologie

Het in kaart brengen van archeologische aspecten start vaak met bureauonderzoek. In dit kader wordt vaak onderscheid gemaakt tussen bekende archeologische waarden en verwachtingen. Bekende archeologische waarden bestaan uit archeologische vindplaatsen en waarnemingen.

Naar aanleiding van bureauonderzoek zal, daar waar aanleiding is tot nader onderzoek, veldonderzoek worden verricht. Als op grond van het inventariserend veldonderzoek blijkt dat in het tracé behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, zal de projectontwikkelaar van het project, conform het rijks- en provinciaal archeologiebeleid, de mogelijkheden onderzoeken de vindplaatsen te sparen (behoud in situ). Daarbij valt –indien aan de orde- te denken aan het verrichten van een boring onder de vindplaats door, of, indien een boring niet mogelijk is, aanpassing van het tracé.

Geluid, trillingen en lucht

Er kan bij (de aanleg van) van projecten sprake zijn van geluidsinvloeden, trillingen en effecten op de luchtkwaliteit door bijvoorbeeld transport en gebruik van machines en installaties.

Gezondheid

Mogelijke effecten van de (aanleg van de) projecten op de gezondheid dienen te worden geïnventariseerd –en indien dat nodig wordt geacht- nader onderzocht. Denk bijvoorbeeld aan magneetveldzones.

Omgeving (bijv. woon- en werkomgeving, recreatie, landbouw en visserij)

De aanleg van projecten heeft ruimtebeslag tot gevolg. In het MER worden de belangrijkste functies van de directe projectomgeving op hoofdlijnen in beeld

gebracht. Daarbij wordt ingegaan op woon- en werkgebieden, landbouwfuncties, recreatieve voorzieningen en kruisende infrastructuur.

De effecten voor ruimtegebruik worden waar nodig gekwantificeerd door bijvoorbeeld de veranderingen in ruimtegebruik in hectares weer te geven. Ten behoeve van de effectbeschrijving wordt gecheckt of en zo ja, bij hoeveel hectare er sprake is van permanent ruimtebeslag van wonen, werken en landbouw- en recreatiegebieden. Tijdelijke effecten worden kwalitatief beschreven of voor landbouw in hectares benoemd.

Leefomgeving: elektromagnetische velden

Rond bepaalde energie-infrastructuur, namelijk hoogspanningslijnen, ontstaan magnetische velden. Er is uitgebreid wetenschappelijk onderzoek gedaan naar dit onderwerp. Er is geen sprake van wettelijke limieten voor blootstelling aan deze magnetische velden, maar wel sprake van Europees en nationaal beleid. Op basis van het wetenschappelijk onderzoek zijn in internationaal verband limieten aanbevolen voor de sterkte van het magnetisch veld. Deze waarden worden ook in Nederland gehanteerd en in bestaande situaties nergens overschreden.

Bij nieuw te realiseren projecten, waaronder bij nieuwe hoogspanningsverbindingen, wordt uitgegaan van het voorzorgsbeginsel. Op basis van de huidige stand der wetenschap luidt het advies om zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te vermijden dat er nieuwe situaties ontstaan waarbij kinderen (0-15 jaar) langdurig verblijven in het gebied rond bovengrondse hoogspanningslijnen waarbinnen het jaargemiddelde magneetveld hoger is dan 0,4 microtesla. Bij de tracering worden zoveel als redelijkerwijs mogelijk gevoelige bestemmingen vermeden.

Bij het bepalen van de effecten wordt uitgegaan van een magneetveldzone die is berekend op basis van een aantal aannames overeenkomstig de Handreiking van het RIVM (<http://www.rivm.nl/Onderwerpen/H/Hoogspanningslijnen/Handreiking>) voor het berekenen van de specifieke 0,4 microtesla zone in de omgeving van bovengrondse hoogspanningslijnen.

6.5 Integrale effectenanalyse (IEA)

Voor projecten die vallen onder de reikwijdte van het Programma Energiehoofdstructuur (PEH)¹⁹ wordt, naast de mer-procedure, veelal door de initiatiefnemer ook een bredere analyse uitgevoerd dan enkel milieu. Die analyse vindt plaats in de vorm van een integrale effecten analyse (IEA). In de IEA wordt naast milieu- en ruimtelijke effecten, ook gekeken naar energiesysteem-efficiëntie, kosten en baten, uitvoerbaarheid en doelbereik. Het betreft hier een werkwijze van EZK, en geen wettelijk instrument. De IEA dient als beslisinformatie bij het nemen van een Voorkeursbeslissing.

Voor meer informatie over de IEA wordt verwezen naar www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten.

---

¹⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/03/04/programma-energiehoofdstructuur>

7. Praktische uitwerking vergunningverleningsproces PCI

Hierna volgt een beschrijving van de uitwerking van het vergunningenproces in relatie tot de Verordening.

7.1 Procedurele stappen en documenten

➤ Informeren publiek

In het kader van openbare raadpleging worden belanghebbenden in een vroeg stadium over het project geïnformeerd²⁰. Wie ten minste geïnformeerd dient te worden staat in bijlage IV, punt 3 (a) van de verordening. Het kan dus zijn dat er nog extra acties nodig zijn, naast publicatie in de Staatscourant en huis aan huis bladen, om alle belanghebbenden conform de TEN-E verordening te hebben geïnformeerd.

➤ Aanmelding PCI project

Om de start van het vergunningverleningsproces vast te leggen, melden de projectontwikkelaars het project schriftelijk aan bij de nationale bevoegde instantie van elke lidstaat en laten zij de desbetreffende kennisgeving vergezeld gaan van een redelijk gedetailleerd overzicht van het project²¹.

➤ Aanvaarding kennisgeving

Binnen de drie maanden na de ontvangst van de kennisgeving deelt de nationale bevoegde instantie, mede namens andere betrokken instanties, schriftelijk mee of zij de kennisgeving aanvaardt, dan wel of zij deze weigert, in het geval zij van oordeel is dat het project onvoldoende maturiteit bezit om het vergunningverleningsproces op te starten. De datum van ondertekening van de aanvaarding van de kennisgeving geldt als de startdatum van het vergunningverleningsproces.

➤ Ontwerp van de participatie

Een belangrijk uitgangspunt onder de Verordening en binnen de projectprocedure is dat omwonenden, belanghebbenden en andere geïnteresseerden in vroeg stadium over het project geïnformeerd worden²². Projectontwikkelaars werken in dit verband binnen drie maanden na de start van het vergunningverleningsproces een ontwerp van de participatie uit en dienen dit in bij de nationale bevoegde instantie. Hierbij wordt rekening gehouden met alle vormen van inspraak van het publiek en openbare raadplegingen die hebben plaatsgevonden, ook die vóór het begin van het vergunningsverleningsproces, voor zover die inspraak van het publiek en openbare raadpleging voldeden aan de vereisten uit bijlage VI. In deze bijlage wordt in elk geval ingegaan op de volgende aspecten die moeten worden meegenomen in het ontwerp van de participatie²³:

- de bij raadpleging betrekken belanghebbenden;
- de geplande maatregelen, waaronder de voorgestelde algemene locaties en data van de geplande bijeenkomsten;
- de tijdslijn;
- de personele middelen die voor de verschillende taken worden vrijgemaakt.

---

²⁰ Artikel 9, lid 4, Verordening 2022/869.

²¹ Artikel 10, lid 3, Verordening 2022/869.

²² Artikel 9 lid 4 Verordening 2022/869.

²³ Zie Bijlage VI, Verordening 2022/869.

De Staatssecretaris van KGG verzoekt binnen een termijn van drie maanden na ontvangst van het ontwerp voor inspraak om wijziging ervan of keurt dit goed.

➤ **Openbare raadpleging**

In de fase voordat het aanvraagdossier wordt ingediend bij de Staatssecretaris van KGG, wordt in elk geval één openbare raadpleging georganiseerd waarbij belanghebbenden, verenigingen, organisaties en groepen voor wie het project gevolgen heeft moeten worden uitgenodigd²⁴. Deze openbare raadpleging mag zowel vóór als tijdens het vergunningsverleningsproces plaatsvinden, zolang er maar tenminste één heeft plaatsgevonden voor het indienen van het aanvraagdossier.

De openbare raadpleging voldoet aan de in bijlage VI, punt 5 van de Verordening vastgestelde minimumvereisten. Er zijn op grond van de Verordening eisen gesteld aan de kennisgeving voor de openbare raadpleging, namelijk dat de te behandelen aspecten duidelijk omschreven worden en dat opmerkingen en bezwaren pas kunnen worden ingediend vanaf de raadpleging.²⁵

Grensoverschrijdende projecten / effecten²⁶

Bij grensoverschrijdende projecten waarbij twee of meer lidstaten betrokken zijn, vinden de georganiseerde openbare raadplegingen in elk van de betrokken lidstaten plaats binnen een termijn van maximaal twee maanden te rekenen vanaf de datum waarop de eerste openbare raadpleging is gestart. Als de projecten waarschijnlijk een aanzienlijk grensoverschrijdend effect zullen hebben in een of meer aangrenzende lidstaten wordt de relevante informatie beschikbaar gesteld aan de nationale bevoegde instanties van de betrokken aangrenzende lidstaten. De nationale bevoegde instanties van de betrokken aangrenzende lidstaten geven bij het kennisgevingsproces aan of zij willen deelnemen aan de procedures van openbare raadpleging.

Verslaglegging

De projectontwikkelaar legt in een verslag vast waarin wordt toegelicht op welke wijze rekening is gehouden met de in het kader van de openbare raadplegingen geformuleerde meningen, door te laten zien welke wijzigingen zijn aangebracht in de locatie, het traject en het ontwerp van het project of door te motiveren waarom geen rekening is gehouden met deze meningen. Ook wordt verslag gedaan over de resultaten van de activiteiten die tot doel hadden het publiek vóór de indiening van het aanvraagdossier inspraak te geven, met inbegrip van de activiteiten die vóór de aanvang van het vergunningverleningsproces hebben plaatsgevonden. De verslagen worden samen met het aanvraagdossier in bij de nationale bevoegde instantie. In het projectbesluit wordt beschreven hoe rekening is gehouden met de resultaten hiervan.

➤ **Informatiefolder**

Als onderdeel van de openbare raadpleging, die plaatsvindt voor het indienen van het aanvraagdossier, wordt er ook een informatiefolder gepubliceerd van maximaal 15 pagina²⁷. Deze informatiefolder moet gepubliceerd worden vóórdat de openbare raadpleging plaatsvindt. In deze informatiefolder zijn de volgende zaken beschreven:

---

²⁴ Artikel 9, lid 4 Verordening 2022/869.

²⁵ Bijlage VI, punt 3 Verordening 2022/869.

²⁶ Zie: www.iplo.nl/regelgeving/instrumenten/milieueffectenrapportage/milieueffecten-ander-land/

²⁷ Bijlage VI, punt 5 Verordening 2022/869.

- Beschrijving van het project en het doel;
- voorlopig tijdschema van de ontwikkelingsfasen;
- nationale netontwikkelingsplan (het NPE, een verwijzing hiernaar volstaat);
- de bestudeerde alternatieve routes/locaties;
- potentiële effecten van het project, inclusief van grensoverschrijdende aard; eventuele mitigerende maatregelen

Deze informatiefolder wordt op de website van de projectontwikkelaar gepubliceerd, net zoals de verslaglegging van de openbare raadpleging²⁸;

➤ Projectwebsite

Voor de start van het vergunningverleningsproces moet de projectontwikkelaar een projectwebsite hebben die gekoppeld is aan de website van de Europese Commissie en het transparantieplatform²⁹. Het transparantieplatform is een website waarop gegevens te vinden zijn van alle PCI-projecten³⁰. Het is aan de projectontwikkelaar om te zorgen voor een website dat in overeenstemming is met de Verordening. Projectontwikkelaars maken relevante informatie ook bekend via andere geschikte informatiekanalen die openbaar zijn voor het publiek.

De inhoud van de projectwebsite moet worden vertaald in de talen van de landen die betrokken zijn bij het project of waarop het project aanzienlijke grensoverschrijdende effecten heeft als bedoeld in bijlage VI, punt 6 van de Verordening.

7.2 Termijnen

Het vergunningverleningsproces zoals bedoeld in de Verordening bestaat uit twee procedures met bijbehorende termijnen³¹:

- a) de procedure voorafgaand aan de aanvraag, die betrekking heeft op de periode tussen de start van het vergunningverleningsproces en de aanvaarding van het ingediende aanvraagdossier door de nationale bevoegde instantie, die wordt afgehandeld binnen een indicatieve periode van 24 maanden, en
- b) de wettelijk voorgeschreven vergunningverleningsprocedure, namelijk de periode die ingaat op de datum van aanvaarding van het ingediende aanvraagdossier en eindigt bij de vaststelling van het raambesluit, die niet langer dan 18 maanden mag duren.

Verlenging termijnen

De nationale bevoegde instantie verlengt de gezamenlijke duur van beide procedures niet met meer dan *negen maanden*, behoudens in uitzonderlijke omstandigheden³².

²⁸ Artikel 9 lid 4 Verordening 2022/869.

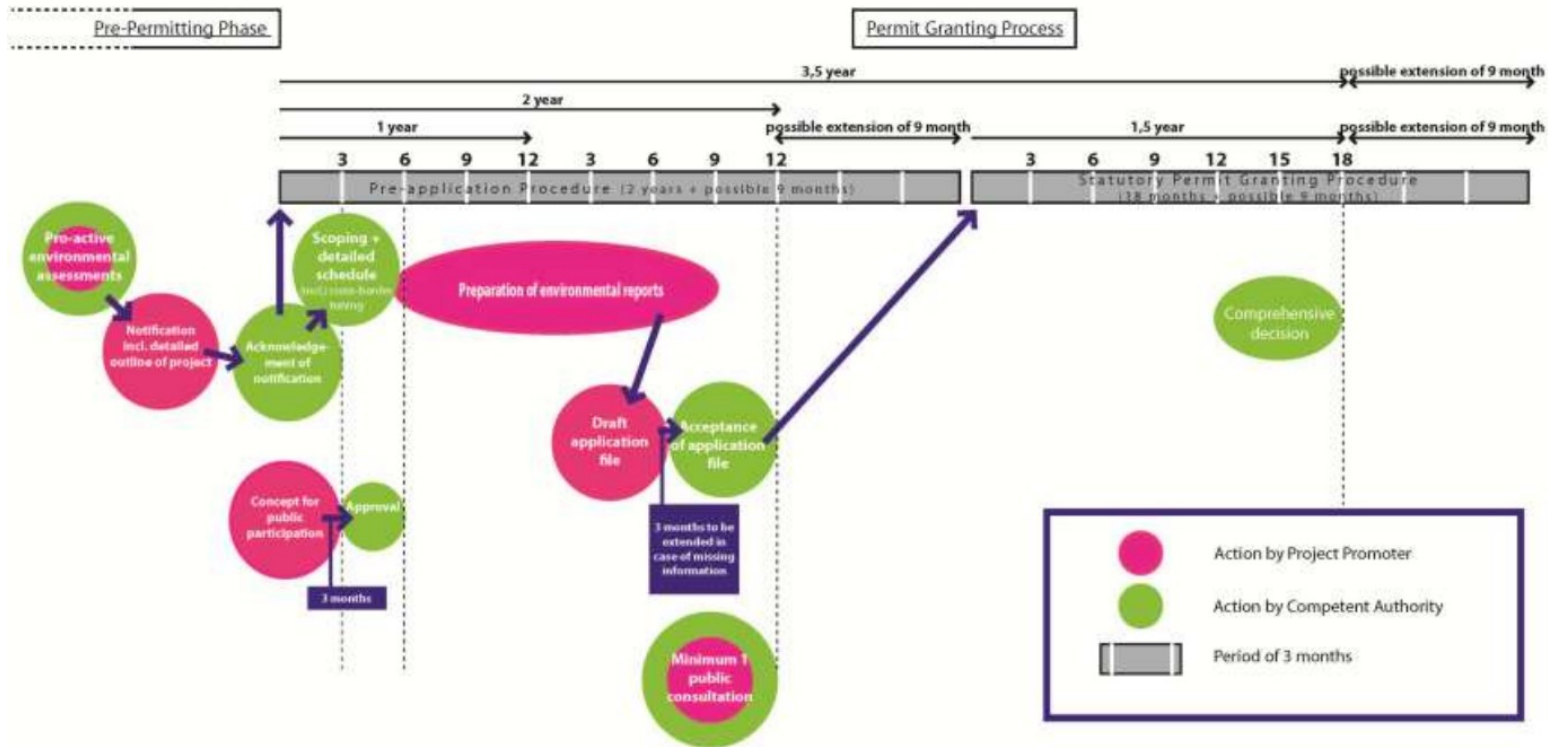
²⁹ Artikel 9 lid 7 en bijlage 6 lid 6 Verordening 2022/869.

³⁰ [PCI-PMI transparency platform \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/pci-pmi-transparency-platform/).

³¹ Zie artikel 10 Verordening 2022/869.

³² Artikel 10, lid 2, Verordening 2022/869.

7.3 Schematisch overzicht van het vergunningenproces voor PCI

Bron: [Guidance for streamlining of environmental assessment procedures for energy infrastructure projects of common interest \(PCIs\) - European Commission](#)

8. Transparantie, inspraak en rechtsbescherming

De Verordening bevat richtsnoeren voor transparantie en inspraak van het publiek (artikel 9 en Bijlage VI). In dit hoofdstuk wordt voor Nederland uitgelegd hoe en wanneer belanghebbenden en andere geïnteresseerden worden betrokken bij een PCI project en hoe zij inspraak hebben. Het uitgangspunt hierbij is dat betrokken partijen zoals de betrokken nationale, regionale en lokale autoriteiten, landeigenaren en in de omgeving van het project wonende burgers, het algemene publiek en de associaties, organisaties of groepen daarvan in een vroege fase van het project worden betrokken.

8.1 Transparantie en inspraak - meldingsfase

Volgens de Verordening werkt de projectontwikkelaar een ontwerp uit over de inspraak van het publiek. Dit gebeurt in de eerste maanden nadat het project door de projectontwikkelaar is aangemeld bij de nationale bevoegde instantie. In relatie tot de projectprocedure betreft dit de fase voordat de kennisgeving van het voornemen om een verkenning uit te voeren is gestart.

In het ontwerp voor de inspraak moet in ieder geval informatie worden gegeven over:

- de bij de zaak te betrekken belanghebbenden;
- de geplande maatregelen, waaronder de voorgestelde algemene locaties en data van de geplande bijeenkomsten;
- de tijdlijn;
- de personele middelen die hiervoor worden vrijgemaakt.

Het ontwerp voor publieke participatie wordt voorgelegd aan de nationale bevoegde instantie en deze kan binnen drie maanden verzoeken om aanpassingen hiervan. In de praktijk zal het ontwerp voor de inspraak overeenkomen met het Participatieplan uit het Voornemen en Participatieplan, dat gepubliceerd wordt voor projecten die een Projectprocedure volgen.

8.2 Transparantie en inspraak - aanvraagfase

Na de aanvaarding van de melding van een PCI project wordt door de Staatssecretaris van EZK kennisgeving gedaan van het voornemen om een PCI project te starten en hoe het publiek zijn mening daar over kan geven. In de projectprocedure is dit het moment waarop het VenP van het project wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Bij een milieueffectrapportage (MER)

In de meeste gevallen zal voor een project een MER moeten worden opgesteld. De kennisgeving van dit voornemen bevat dan in elk geval informatie over waar en wanneer de stukken over het voornemen openbaar zullen worden gemaakt en dat er gelegenheid zal zijn om zienswijzen naar voren te brengen (aan wie, op welke wijze en binnen welke termijn). De kennisgeving vindt tevens plaats in een publicatie in een ander land als er sprake is van mogelijke belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu in dat andere land.

De stukken worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. Een ieder kan daarop zijn of haar zienswijze indienen bij de nationale bevoegde instantie. Ten behoeve van de inspraak op de kennisgeving en de concept NRD worden meestal informatieavonden gehouden.

Openbare raadpleging

Voordat de vergunningaanvragen worden ingediend vindt er een openbare raadpleging plaats, zoals bedoeld in artikel 9, vierde lid, Verordening. Deze openbare raadpleging wordt georganiseerd door de nationale bevoegde instantie, samen met de projectontwikkelaar en de andere bevoegde instanties.

De openbare raadpleging zal via de reguliere landelijke en regionale media en via de projectwebsite bekend worden gemaakt. Hierbij zal worden aangegeven waar en wanneer informatieavonden worden georganiseerd. De betrokken belanghebbenden zullen schriftelijk worden uitgenodigd. Een ieder kan op deze informatieavonden zijn of haar zienswijze op het project geven.

De projectontwikkelaar stelt een verslag op met een overzicht van de activiteiten die zijn uitgevoerd met het oog op transparantie en inspraak van het publiek en de resultaten daarvan. Dit verslag wordt bij de aanvraag van de vergunningen gevoegd.

8.3 Transparantie en inspraak - vergunningverleningsfase

Na de aanvraag van de vergunningen worden deze opgesteld door de bevoegde gezagen. De nationale bevoegde instantie coördineert -in beginsel- de vergunningverlening en geeft een termijn voor het opstellen van de ontwerp-vergunningen.

Bij toepassing van de UOV op het projectbesluit en gecoördineerde uitvoeringsbesluiten worden de ontwerpbesluiten tegelijkertijd gedurende zes weken ter inzage gelegd. Een ieder kan dan daarop zijn of haar zienswijze indienen bij de nationale bevoegde instantie. Van de terinzagelegging wordt kennisgeving gedaan in de Staatscourant en op de website van de rijksoverheid. Kennisgeving wordt ook gericht gegeven aan de eigenaren van gronden of andere zakelijk gerechtigden als in de ontwerpbesluiten is voorzien dat die gronden een andere bestemming zullen krijgen.

Na het verwerken van de ingediende zienswijzen wordt besloten over de vaststelling van de definitieve besluiten. Hierbij wordt mede aangegeven welke veranderingen zijn aangebracht in vergelijking met de ontwerpbesluiten. Na de vaststelling worden de besluiten tegelijkertijd zes weken ter inzage gelegd. Hiervan wordt kennisgeving gedaan in de Staatscourant en op de website van de rijksoverheid.

8.4 Digitale informatievoorzieningen voor projecten

Voor ieder PCI project wordt een website geopend door de projectontwikkelaar. Deze website wordt gekoppeld aan de website van de Europese Commissie. Ook bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is er een website waar informatie over de ontwikkelingen rondom de PCI-projecten te vinden is:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten>

Op de website van het project wordt minimaal de volgende informatie verstrekt³³:

- a) de in Bijlage VI, punt 5 van de Verordening bedoelde informatiefolder;
- b) een niet-technische en op gezette tijden geactualiseerde samenvatting van maximaal 50 bladzijden, met een beeld van de huidige stand van het project en,

---

³³ Zie Bijlage IV, punt 6, Verordening 2022/869.

in het geval van een actualisering, een overzicht van de wijzigingen ten opzichte van de vorige versies;

- c) de planning voor het project en voor de openbare raadpleging, met duidelijke opgave van datum en plaats van openbare raadplegingen en hoorzittingen, en de voorgestelde onderwerpen die waarschijnlijk voor die hoorzittingen relevant zijn;
- d) contactgegevens met het oog op het verkrijgen van het volledige stel aanvraagdocumenten;
- e) contactgegevens met het oog op het toezenden van opmerkingen en bezwaren tijdens de openbare raadplegingen.

8.5 Rechtsbeschermingsmogelijkheden

Bezwaar, beroep en hoger beroep (kort)

Gedurende de periode van de terinzagelegging van de definitieve besluiten kunnen belanghebbenden en niet-belanghebbenden die in het kader van een uniforme openbare voorbereidingsprocedure een zienswijze hebben ingediend, desgewenst in beroep gaan. Voor projectbesluiten voor PCI-projecten en de gecoördineerde uitvoeringsbesluiten geldt dat er beroep in eerste en enige aanleg mogelijk is bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Voor uitvoeringsbesluiten die niet zijn geïntegreerd in het projectbesluit, welke buiten de coördinatie zijn geplaatst en waarop niet de uitgebreide maar de reguliere procedure van toepassing is (zie paragraaf 3.3 en 3.4), geldt dat besluiten niet eerste in ontwerp worden vastgesteld, maar dat direct de definitieve besluiten worden genomen. Belanghebbenden kunnen tegen de besluiten bezwaar aantekenen. In de bezwaarfase heroverweegt het bestuursorgaan het primaire besluit en hierop volgt een beslissing op bezwaar. Na de bezwaarfase volgt beroep bij de rechtbank en eventueel hoger beroep.

Zie voor meer informatie over de coördinatie en de voorbereidingsprocedures paragraaf 3.3 en 3.4 van deze Handleiding en raadpleeg de websites van het IPLO:

<https://iplo.nl/regelgeving/overzicht-procedures/korte-uitgebreide-voorbereidingsprocedure/>

<https://iplo.nl/regelgeving/overzicht-procedures/coördinatierегeling/>

9. Verslaglegging

Uitvoeringsplan

De projectontwikkelaars stellen een uitvoeringsplan op voor PCI-projecten, met inbegrip van een tijdschema voor:

- a) haalbaarheids- en ontwerpstudies, onder meer met betrekking tot de aanpassing aan de klimaatverandering en de inachtneming van de milieuwetgeving en van het **beginsel "geen ernstige afbreuk doen"**;
- b) goedkeuring door de nationale regulerende instantie of enige andere betrokken instantie;
- c) de bouw en de inbedrijfsstelling;
- d) het vergunningverleningproces zoals bedoeld in artikel 10, lid 6 punt b Verordening.

Jaarverslagen

Uiterlijk op 31 december van elk jaar volgend op het jaar waarin een project in de Unielijst wordt opgenomen, moeten de projectontwikkelaars voor elk project dat valt binnen de energie-infrastructuurcategorieën van bijlage II van de Verordening, een jaarverslag in bij de nationale bevoegde instantie dat verantwoordelijk is voor het vergunningverleningproces. Het verslag bevat gegevens over:

- a) de vooruitgang die is geboekt bij de ontwikkeling, bouw en inbedrijfstelling van het project, met name wat betreft het vergunningverleningsproces en de raadplegingsprocedure, alsook de inachtneming van de milieuwetgeving, van het **beginsel dat het project "geen ernstige schade berokkent" aan het milieu, en de** genomen maatregelen voor de aanpassing aan de klimaatverandering;
- b) indien van toepassing, vertragingen ten opzichte van het uitvoeringsplan, de redenen voor die vertragingen, alsook bijzonderheden over andere moeilijkheden;
- c) in voorkomend geval een herzien plan om de vertragingen in te halen

Indiening verslag bij de EU

Uiterlijk op 28 februari van elk jaar na het jaar waarin de projectontwikkelaar het verslag moet indienen, dienen de nationaal bevoegde instanties het verslag in bij het Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators en bij de relevante groep (zoals bedoeld in artikel 3, lid 1 Verordening), aangevuld met informatie over de vooruitgang en, indien van toepassing, vertragingen bij de uitvoering van de projecten op de Unielijst op hun grondgebied met betrekking tot de vergunningverleningsprocessen. Ook de redenen voor die vertragingen moeten hierbij worden vermeld. De bijdrage van de bevoegde instanties aan het verslag wordt duidelijk als zodanig aangeduid en opgesteld zonder de door de projectontwikkelaars ingediende tekst te wijzigen.

10. Contactgegevens

Hieronder zijn de namen en contactgegevens vermeld van de voornaamste bevoegde instantie, andere betrokken instanties en voornaamste betrokken partijen.

Het Rijk

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (MinEZK)

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

Postadres: Postbus 20401

2500 EK Den Haag

Telefoon: (070) 379 89 11 en (070) 378 68 68

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat>

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (MinIenW)

Rijnstraat 8

2515 XP Den Haag

Postadres:

Postbus 20901

2500 EX Den Haag Telefoon: (070) - 456 00 00

Fax: 070 456 11 11

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-infrastructuur-en-waterstaat>

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Team Ruimtelijke Processen en Vergunningen

Telefoon: 070 379 89 79

bureauenergieprojecten@minezk.nl

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten>

Provincies

Interprovinciaal Overleg (het samenwerkingsverband van de twaalf provincies).

Muzenstraat 61

Telefoon: (070) 888 12 12

Fax (070): 888 12 80

E-mail: communicatie@ipo.nl

<http://www.ipo.nl/>

Gemeenten

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (het samenwerkingsverband van de gemeenten).

Nassaulaan 12

2514 JS Den Haag

Postadres: Postbus 30435

2500 GK Den Haag

Telefoon: (070) 373 83 93

E-mail: informatiecentrum@vng.nl

<http://www.vng.nl>

Waterschappen

Unie van Waterschappen (het samenwerkingsverband van de waterschappen).

Koningskade 40

2596 AA Den Haag

Postadres: Postbus 93218

2509 AE Den Haag

Telefoon: (070) 351 97 51
Fax: (070) 354 46 42
E-mail: info@uvw.nl
<http://www.uvw.nl/>

Omgevingsdiensten

Omgevingsdienst NL
Horapark 4
6717 LZ Ede
E-mail: communicatie@omgevingsdienst.nl
<https://www.omgevingsdienst.nl>

Overige

Commissie voor de milieueffectrapportage
Arthur van Schendelstraat 800
3511 ML UTRECHT
Postadres: Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Telefoon: (030) 234 76 66
Fax (030) 233 12 95
E-mail: kennisplatform@eia.nl
<http://www.commissiemer.nl/>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postadres: Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
Telefoon: (033) 421 74 56
Fax: (033) 421 77 99
E-mail: info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl

Projectontwikkelaars PCI -projecten Nederland

Nederlandse Gasunie N.V.
Concourslaan 17
9727 KC Groningen
Postadres: Postbus 9700 (Box 19)
9700 MA Groningen
Telefoon: +31 (0)50 521 91 11
E-mail: info@gasunie.nl
www.gasunie.nl

Tennet
Utrechtseweg 310 (gebouw M01)
6812 AR Arnhem
Postadres: Postbus 718
6800 AS Arnhem
Telefoon: +31 (0)800 836 63 88
E-mail: servicecenter@tennet.eu
www.tennet.eu

TotalEnergies Nederland
Prinses Catharina-Amaliastraat 5
2496 XD den Haag

Postadres: Postbus 294
2501 BC Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 318 0480
www.totalenergies.nl

Shell Nederland
Carel van Bylandtlaan 16
2596 HR Den Haag
Postbus 444
2501 CK Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 377 87 50
www.shell.nl

Energiebeheer Nederland (EBN)
Daalsesingel 1
3511 SV Utrecht
Telefoon: +31 (0)6 351 200 75
www.ebn.nl

Andere mogelijk betrokken partijen

- Omwonenden
- (Lokale) actiegroepen
- Vertegenwoordigers van collectieve belangen, zoals:

Greenpeace Nederland
Adres: NDSM-Plein 32,
1033 WB Amsterdam
Telefoon: 0800 4223344
<http://www.greenpeace.nl>

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland
Postbus 9955
1243 ZS 's-Graveland
035 - 655 99 11
<https://www.natuurmonumenten.nl>

Vereniging Milieudefensie
Adres: Nieuwe Looiersstraat 31,
1017 VA Amsterdam
Telefoon: 020 550 7300
<https://milieudefensie.nl>

Waddenvereniging
Adres: Droogstraat 3,
8861 SR Harlingen
Telefoon: 0517 493 693
<https://www.waddenvereniging.nl>

Dit is een publicatie van:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
Contact
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | juni 2026
Publicatienummer: RVO-104-2026/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.